

Saylovlar – demokratiya asosi

**Oripova Mavluda Qodirovna -
Buxoro VPKQTMOI "Ijtimoiy fanlar
va ma`naviyat asoslari" kafedrası
katta o`qituvchisi**

Mustaqillik yillarida mamlakatimizda umume'tirof etilgan standartlar va yuksak demokratik talablarga har tomonlama javob beradigan saylov tizimi shakllandi. Bu borada Konstitutsiyamiz va saylov qonunchiligimizga asoslangan mustahkam huquqiy-me'yoriy zamin yaratildi.

Shu o'rinda aytish kerakki, oxirgi yillarda O'zbekiston Respublikasining saylov tizimiga zamon talablari va xalqaro andozalarga mos bo'lgan, avvalo, saylov qonunlarini yanada liberallashtirish va demokratlashtirish maqsadlariga yangi normalarning kiritilgani e'tiborga sazovordir.

Ayniqsa, siyosiy partiyalarning roli va ta'sirini kuchaytirish, ularning ishonchli vakillari sonini ko'paytirish, saylov jarayonida ularga qo'shimcha huquq, vakolatlar berish, umuman, saylovchilarning huquqini kengaytirishni ko'zda tutadigan bu imkoniyatlar saylov tizimini yanada takomillashtirishga katta hissa bo'lib qo'shiladi.

Saylov haqidagi qonunchilikka kiritilgan bir qancha o'zgarishlar qatorida bo'lajak saylovlarda fuqarolar ishtirokining ko'lamini kengaytirish O'zbekiston Respublikasi Oliy Majlisi Qonunchilik palatasining o'rinlari soni 120 tadan 150 taga ko'paytirildi. Va shuning hisobidan, avvalo, atrof-muhitni asrash, tabiiy resurslardan oqilona foydalanish va aholining ekologik xavfsizligini ta'minlash bo'yicha yangi tamoyil joriy etildi. Ya'ni, mamlakat parlamentidagi deputatlik o'rinlari soniga O'zbekiston Ekologik harakatidan saylanadigan deputatlar uchun 15 ta o'rin ajratildi.

Eng muhimi, saylov qonunchiligida Markaziy saylov komissiyasining huquq va vakolatlarini kuchaytirish masalasiga alohida ahamiyat berildi.

Bizning qonunlarimizda qayd etilganidek, saylovga tayyorgarlik va uni o'tkazish jarayoniga hech kimning, avvalambor, markaziy va mahalliy davlat

hokimiyati organlarining aralashishga haqqi yo'q. Bunday holatlarga yo'l qo'yish qonunda qat'iyan man qilingan va bunga qo'l urgan shaxslarga nisbatan chora ko'rish, kerak bo'lsa, ularni tegishli javobgarlikka tortish ham belgilab qo'yilgan.

Ana shu fikrlarni umumlashtirib aytadigan bo'lsak, mamlakatimizda saylov tizimini takomillashtirish bo'yicha amalga oshirilayotgan chora-tadbirlarning barchasi, **avvalambor, saylovlarni ochiqlik, erkinlik va haqqoniylik asosida o'tkazishga qaratilganini qayd etish lozim.**

Bir so'z bilan aytganda, shu yurtda g'urur va iftixor bilan yashayotgan har qaysi inson, saylov barchamiz uchun muhim sinov, ta'bir joiz bo'lsa, jiddiy imtihon ekanini yaxshi tushunadi va anglaydi.

Yuqorida ta'kidlaganidek, saylovlar jiddiy imtihon ekan, u quyidagi mezon va talablardan iborat bo'lishini Prezidentimiz ta'kidlab o'tadilar:

birinchidan, bu jarayon so'z erkinligi va tanlash erkinligining hayotimizdagi tasdig'ini sinashdir;

ikkinchidan, bu jarayon yurtimizning siyosiy hayotida ko'p partiyaviylik tizimining tobora mustahkamlanib borayotganini, har qaysi partiya o'ziga xos, o'ziga mos maqsadlari va harakat dasturi bilan saylov maydoniga chiqishi va saylovchilarning ovozi uchun o'zaro kurash olib borishini anglatadi;

uchinchidan, qonun ustunligi va uning barchaga tengligining namoyishi bo'lib, saylovda qatnashayotgan siyosiy partiyalar va har qaysi nomzodning siyosiy qarashlari va e'tiqodidan qat'iy nazar, ularning hammasiga teng imkoniyat va sharoit tug'dirib berishni bildiradi;

to'rtinchidan, mamlakatimizda fuqarolik jamiyatining saviyasi va etuklik darajasini ko'rsatadi;

beshinchidan, saylovlar aholimizning siyosiy-ijtimoiy saviyasi va madaniyati, fuqarolik ongini imtihondan o'tkazadi, desak xato bo'lmaydi.

Bir o'ylab ko'raylik, saylov jarayonlarini rivojlangan demokratik davlatlarda amal qilayotgan saylov tizimi darajasida o'tkazishga biz qanchalik tayyormiz?

Nafaqat saylovni tashkil etishga bevosita ma'sul bo'lgan Markaziy saylov komissiyasi va uning joylardagi tuzilmalari, siyosiy partiyalar faollari va ijtimoiy

harakatlar, nodavlat tashkilotlar keng jamoatchiligimiz, balki bugun ovoz berishga tayyorgarlik ko'rayotgan har bir fuqaro, har bir saylovchi bu savolni o'ziga berishi ayni muddao bo'lur edi.

Chunki, yuqorida tilga olingan muhim omillar demokratik asosda rivojlanib borayotgan har qanday jamiyatning etuklik darajasini aks ettiradi.

Bu talablarga amal qilish – bu shunchaki bir maqsad emas, avvalambor, erkin va ozod yashash, har tomonlama farovon hayot qurish dasturining o'zagini tashkil qilib, yuksak taraqqiyotga erishishning hal qiluvchi uzviy qismi va asosiy yo'li ekanini anglab bormoqdamiz.

Bu yo'l qanday og'ir va murakkab bo'lmasin, bizning milliy manfaatlarimizga, asrlar davomida intilib kelgan orzu-niyatlarimizga to'la javob beradigan taraqqiyot yo'lidir.

Saylovlarni o'tkazish masalasida Prezidentimiz quyidagi dolzarb masalalarni ko'rsatib o'tadilar:

birinchidan, Konstitutsiyamiz va shu asosda qabul qilingan, Oliy Majlis va mahalliy kengashlarga saylovlar haqidagi qonunlarga, shu bilan birga, Markaziy saylov komissiyasi va uning joylardagi tuzilmalari tomonidan belgilab berilgan qoida va normalarga rioya qilish, ularni so'zsiz bajarish barchamizning, har qaysi saylovchining asosiy burchi bo'lishi kerak.

Eng muhimi, chetdan turib saylov jarayonlariga aralashish, ularga ta'sir o'tkazishga urinish kabi nojo'ya harakatlar butunlay man etilishini barcha saylov ishtirokchilari, kim bo'lishidan qat'i nazar, chuqur anglab olishlari darkor.

ikkinchidan, qonun barchaga teng. Binobarin, barcha partiyalar va ularning nomzodlari uchun saylovoldi jarayonlarida, matbuot, televidenie orqali va saylovchilar bilan bo'ladigan muloqot va uchrashuvlarda, ular olib borayotgan targ'ibot-tashviqot ishlarida teng va bir xil sharoit tug'dirib berish, ularning huquq va intilishlariga bir ko'z bilan qarash, hech kimni ajratmaslik, saylovni yuksak saviyada o'tkazishda muhim o'rin tutadi.

Uchinchidan, aslida saylov degani – bu, avvalo, o'z huquqini anglagan holda, erkin tanlash va ongli ovoz berish demakdir.

Shu bilan birga, saylovda qatnashish har birimizdan nafaqat Konstitutsiyamiz kafolatlab bergan ovoz berish huquqini bajo keltirishni, balki fuqarolik burchimizni chuqur anglash va bu masalaga katta mas'uliyat bilan qarashni ham talab qiladi.

Nega deganda, har bir fuqaro o'zi saylaydigan nomzod – u ertaga mahalliy kengashlarga yoki Oliy Majlisning Qonunchilik palatasiga a'zo bo'ladimi – deputatlik mandatiga ega bo'lganidan so'ng unga bildirilgan yuksak ishonchni oqlash maqsadida mamlakatimiz, yurtimiz ravnaqi uchun, xalqimizning hayoti yanada obod va farovon bo'lishi uchun qanday hissa qo'shishini har qaysi saylovchi o'ziga aniq tasavvur qilishi, ya'ni, ovoz berishda adashmasligi lozim.

Shu nuqtai nazardan qaraydigan bo'lsak, bugun biz, haqiqatdan ham, Vatanimizning ertangi kunini hal qiladigan, katta siyosiy jarayon arafasida turibmiz.

O'z oldimizga qo'ygan yuksak maqsad-muddaolarimizga etishda, hech shubhasiz, alohida muhim bosqich bo'ladigan bu jarayon yurtimizda yashayotgan barcha-barcha insonlarga bevosita daxldor bo'lib, hech kim undan chetda qolishi mumkin emas.